

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У ринкових умовах господарювання функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, незважаючи на вид діяльності, масштаби роботи чи будь-які інші чинники, піддається зовнішнім та внутрішнім загрозам, які можуть призвести до появи негативних тенденцій у фінансово-господарській діяльності чи спричинити небезпеку банкрутства, відсутність перспектив розвитку або ж необхідність припинення діяльності. В даному контексті на управлінський персонал підприємства покладають завдання забезпечення прийняттого поточного та перспективного рівня сталого розвитку. Дане поняття є багатогранне та таке, що включає в себе не тільки фінансово-економічні елементи, але й інші чинники, пов'язані із виконанням суб'єктом господарювання соціальних та екологічних функцій. Проте, саме економічна складова залишається базисною при ідентифікації рівня сталого розвитку, зважаючи на що важливим інструментом безпекової системи на мікрорівні є фінансовий стан.

У цілях ідентифікації параметрів сталого розвитку та задля забезпечення належного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання необхідно щоб його фінансовий стан протягом декількох звітних періодів відповідав низці критеріїв, які б характеризували результативність роботи, забезпеченість власними фінансовими ресурсами та матеріальними активами, оперативність проведення взаєморозрахунків, забезпечення фінансування стратегічних цілей розвитку тощо. Розглядаючи фінансовий стан підприємства в якості індикатора рівня його економічної безпеки необхідно дослідити сутність поняття «фінансовий стан підприємства».

Фінансовий стан – це складна, багатоаспектна, інтегрована за багатьма показниками характеристика діяльності суб'єкта господарювання в певному періоді, що відображає ступінь його забезпеченості фінансовими ресурсами, раціональності їх розміщення, забезпеченості власними оборотними коштами для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому.

Фінансовий стан суб'єкта господарювання – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи виробничих, фінансових та комерційних відносин суб'єкта господарювання, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Під фінансовим станом підприємства слід розуміти стан, що встановлюється на певну дату, характеризує усі без винятку аспекти фінансово-господарської діяльності та оцінюється за критеріями ефективності використання фінансових, майнових, трудових, інформаційних та інших видів ресурсів. Складовими елементами фінансового стану підприємства є його платоспроможність (ліквідність), фінансове й майнове забезпечення, результативність (рентабельність) фінансово-господарської діяльності в цілому та окремих її аспектів, ділова активність підприємства. Кінцевим результатом оцінки фінансового стану є визначення тактичних та стратегічних напрямів функціонування суб'єкта господарювання, що дає змогу стверджувати про управлінську сутність досліджуваного поняття. Позитивне значення фінансового стану суб'єкта господарювання свідчить про отримання можливостей повноцінного виконання екологічних та соціальних функцій, а отже, й про потенційне забезпечення його сталого розвитку.

Методичні підходи щодо аналізу фінансового стану підприємства повинні формувати відповідне цільовим управлінським проблемам інформаційне забезпечення. Відповідно до чого різняться мета та завдання аналізу фінансового стану підприємства. Загальною метою аналізу фінансового стану підприємства є надання інформації про стан, ефективність та перспективну спрямованість фінансово-господарської діяльності. З метою отримання релевантних даних за результатами аналітичної роботи необхідним є правильне визначення завдань аналізу фінансового стану підприємства. Априорі головними завданнями аналізу фінансового стану підприємства є: аналіз рентабельності та фінансової стійкості підприємства; аналіз майнового стану підприємства; аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства; оцінка конкурентоспроможності підприємства; визначення перспективних напрямів використання майнових й фінансових ресурсів підприємства тощо.

Основними етапами аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є постановка аналітичних завдань, підготовка масиву інформаційних даних, вибір системи аналітичних показників, узагальнення та презентація результатів аналітичної роботи. Задля отримання релевантної інформації за результатами

проведеного аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання важливе значення має правильний вибір системи аналітичних показників. При ідентифікації системи аналітичних показників вагому роль відіграє дотримання наступних принципів аналітичної роботи: інформаційно-аналітичні запити управлінського персоналу повинні відповідати загальній стратегії розвитку підприємства; відбір аналітичних процедур та системи показників повинні забезпечувати даними виконання конкретно взятого управлінського завдання; трудомісткість аналітичної роботи не повинна перевищувати ефект від аналітичних даних, що використовуються при прийнятті управлінських рішень; оцінка фінансового стану на основі інтегрального показника повинна враховувати реалії провадження фінансово-господарської діяльності підприємства тощо.

До основних проблем аналізу фінансового стану підприємства слід віднести: проблеми формування якісного інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану; значна кількість альтернативних методичних підходів до аналізу фінансового стану; проблематичність використання зарубіжних методик для оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств; відсутність практики періодичного проведення аналізу фінансового стану вітчизняними підприємствами; проблеми ідентифікації ключових показників аналізу фінансового стану, що призводить до формування надлишкової аналітичної інформації, яка надається управлінському персоналу для прийняття рішень у сфері забезпечення економічної безпеки підприємства.

Під основними напрямками удосконалення організації і методики аналізу фінансового стану слід вбачати правильний вибір та раціональну методику розрахунків систем аналітичних показників, які відповідатимуть меті управлінського завдання та характеризуватимуть стан й тенденції фінансово-господарської діяльності в комплексі.

Для оцінки рівня економічної безпеки підприємства за допомогою показників аналізу фінансового стану необхідно виділити 3 з них, які найкраще характеризують не тільки стан розміщення та використання ресурсів, результати роботи тощо, але й дозволяють виявити певні тенденції розвитку фінансово-господарської діяльності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Показники аналізу фінансового стану, які характеризують рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання

Показники	Характеристика рівня економічної безпеки	Примітки
1	2	3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Характеризує можливість нівелювання негативного впливу прострочення платежів та загрози банкрутства; визначає фактичні можливості погашення поточних зобов'язань грошовими коштами, коштами розрахунків та іншими еквівалентами	Рекомендоване значення – 1,000
Рентабельність операційної діяльності	Характеризує перспективність господарської діяльності, адже операційна її складова повинна займати основну частку в доходах і витратах; розраховується як відношення фінансових результатів від операційної діяльності до величини витрат операційної діяльності; від'ємне значення показника чи тенденції до зменшення можуть свідчити не тільки про збитковість діяльності, але й про загрозу фінансової залежності та безперспективності діяльності	Рекомендоване значення > 20%
Коефіцієнт фінансової незалежності	Характеризує забезпеченість поточної та перспективної діяльності власними фінансовими ресурсами; розраховується як відношення власного капіталу та забезпечень до величини зобов'язань	Рекомендоване значення > 0,5

Наведені три аналітичні показники дозволяють оцінити рівень економічної безпеки суб'єкта господарювання через інструменти фінансового аналізу, фактичний та перспективний стан, потенційний рівень можливості виконання соціальних та екологічних функцій. Для формування остаточних висновків про стан, рівень та можливості сталого розвитку суб'єкта господарювання аналітику слід застосувати професійне судження.

Отже, під основними напрямками удосконалення аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання як інструмента забезпечення його сталого розвитку слід вбачати ідентифікацію аналітиками складових економічної безпеки суб'єкта господарювання, визначення параметрів сталого розвитку, побудову концепції стратегічного розвитку із врахуванням економічних, соціальних та екологічних пріоритетів, окреслення кола заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки, реагування на внутрішні та зовнішні загрози, обчислення та аналіз низки відносних аналітичних показників (коефіцієнт швидкої ліквідності; рентабельність операційної діяльності; коефіцієнт фінансової незалежності) тощо. Для формування висновків та пропозицій спрямованих на визначення переліку заходів, які повинен вжити управлінський персонал задля забезпечення покращення фінансового стану та досягнення позицій (параметрів) сталого розвитку суб'єкта господарювання аналітику потрібно застосовувати професійне судження.